

H

O

T

N

E

W

S

hot house

3 - 85

I vårt förra nummer av **H o t News** skrev Paul Strandberg om King Oliver med anledning av hundraårsdagen av dennes födelse. Nu återkommer Paul med en annan hundraåring

Jelly Roll Morton

Jelly Roll Mortons plats i jazzhistorien är bland de allra främsta. Som kompositör har han bidragit med mycket av den äldre jazzens stamrepertoar och många av dess mest utsökta pärlor. Mortons pianospel blev stilbildande och utgör än i dag den huvudsakliga inspirationen för många pianister. Som orkesterledare och arrangör utträttade han storverk, vilket framgår av den höga kvaliteten på hans skivproduktion.

OMSTRIDD PERSONLIGHET

Allt detta till trots var hans personlighet omstridd. De musiker som medverkade på hans klassiska Red Hot Peppers-inspelningar skattade honom mycket högt, medan han några år senare fick rykte om sig att vara en stor-skrävlare och en svår bandleader, vilket gav honom problem med rekryteringen av musiker.

Trots att Jellys ihågkomelser finns bevarade av Kongressbiblioteket (Library of Congress) är det svårt att få en fullständig överblick av hans liv. Troligen föddes han till namnet Ferdinand Joseph Lamothe 20 oktober 1885. Enligt honom själv ändrade han sitt efternamn till Morton för att slippa kallas "Frenchy". Familjen var kreoler med katolsk tro. Redan från barnsben förvärvade Jelly en respekt för voodoo som fick stor betydelse längre fram. De första musikaliska influenserna bestod i intryck från en mängd håll, bl a från flitiga besök på operan, "Spansk" musik, paradbandens musik, "gambling songs" och naturligtvis bluesen var andra musikstilar som gjorde sig gällande i New Orleans på 1890-talet och följaktligen satte sina spår hos den unge Morton.

Efter att ha provat på gitarr och trombone fastnade Jelly vid pianot. Som sjuttonåring försörjde han sig som pianist på bordellerna i Storyville.

Omkring 1907 lämnade Morton New Orleans för gott och de följande tio åren försörjde han sig på olika sätt: som solopianist, bandleader, entertainer, som nattklubbsägare, spelare och kopplare.

Under en framgångsrik period 1917 - 23 var han bofast i Los Angeles, där han inledde ett förhållande med Anita Gonzales - för övrigt textförfattare till en av hans främsta kompositioner, "Dead Man Blues".

SKOLEXEMPEL PÅ SKIVA

År 1923 befann sig Morton i Chicago och inledde samarbete med Melrose Brothers som började publicera hans verk. I samma veva började den skivkarriär som resulterade i Mortons främsta arv till eftervärlden.

Först inspelades pianosoli för olika bolag, men 1926-27 växades de odödliga sidorna med "Mortons Red Hot Peppers" för det största skivbolaget, Victor. Dessa anses som skolexempel på new orleansjazz.

Jelly använde sig huvudsakligen av new orleansmusiker och lät dem förstå att arrangemangen skulle följas till punkt och pricka. Musikernas förmåga att snappa upp Jellys komplicerade arr, par-rad med deras naturliga känsla för ensemblespel och blues, resulterade i en spänstig musik som lyckligtvis bevarats till eftervärlden i elektriska inspelningar.

Skivorna sålde bra och Victor presenterade bandet som sitt bäst säljande

"hot band". Pianonoter såväl som orkestreringar av Mortons kompositioner utgavs och bidrog till att sprida hans musik.

P Å H Ö J D E N
I N E W Y O R K

På höjden av sin karriär flyttade Jelly Roll Morton till New York som nu var nöjesvärldens centrum i USA. Samma år gifte han sig med en showgirl vid namn Mabel Bertrand.

Inspelningsserien för Victor fortsatte men det blev svårt att nå samma höjder som i chicagoinspelningarna. Dels måste Morton nu kasta sig in i storbandsformatet som tidens smak krävde och hamnade därvid i skuggan av Ellingtons och Fletcher Hendersons mer samtrimmade band, dels hade motsättningen mellan new orleansuppfattningen och new yorkmusikernas sätt att spela till följd att ständiga dispyter uppstod mellan Jelly och hans mennar. Då han återgick till småbandsinspelningar på hösten 1929 blev det musikaliska resultatet bättre, men de kärva tiderna i depressionens USA gav inte utrymme åt någon som bröt mot trenden, och efter 1930 förnyades inte Mortons inspelningskontrakt.

V A C K L A N D E H Ä L S A
I S K U G G A N

Under trettioåret fick Jelly Roll Morton hålla sig i skuggan, alltmedan de stora swingorkestrarna firade triumfer med en del av hans kompositioner som King Porter Stomp och Milenburg Joys. Hälso- och ekonomiska problem drabbade honom.

På flykt undan en voodoo-förbannelse förlorade han hela sin förmögenhet till en man som han anlitat. Då han under senare hälften av decenniet drev en sämre sortens nattklubb i Washington, blev han inblandad i ett handgemäng som ytterligare försämrade hans vacklande hälsa.

Men det var också i Washington som han mötte Alan Lomax, vilken under fem veckor inspelade jazzpionjärens pianomusik och berättelser för Kongressbiblioteket.

Morton och Mabel återvände 1938 till New York, där Jelly hoppades kunna återuppta sin karriär. Ett berömt brev till tidningen Down Beat gav honom förnyad uppmärksamhet och detta i sin tur fick stor betydelse för återupptäckandet av den klassiska jazzen - den skrevivalrörelsen.

Radioprogram och inspelningssessioner med både solopiano och band följde, men Jelly Roll Morton fick aldrig uppleva den förnyade, uppskattande attityden gentemot jazzpionjärerna, då hans hälsa hastigt försämrades. Då döden kom i Los Angeles 10 juli 1941 hade han ännu inte fått det erkännande som eftervärlden givit honom.

J A Z Z E N S S T Ö R S T E
T E O R E T I K E R

Morton var den tidiga jazzens störste teoretiker, och avslutningsvis följer några citat från hans föreläsning på Kongressbiblioteksskivorna:

"My theory is to never discord (ung. disharmonisera) the melody. Always have the melody going some kind of a way."

"The breaks is one of the most essential things that you can ever do in jazz."

"A riff is a background. A riff is what you would call a foundation something as you can walk on..."

"Jazz music is based on strictly music. You have the finest ideas from the greatest operas, symphonies and overtures in jazz music. There's nothing finer than jazz music because it comes from everything of the finest class music."

"Jazz music is to be played sweet, soft, plenty rythm. When you have your plenty rythm with plenty swing, it becomes beautiful. To start with you can't make crescendos and diminuendos when one is playing triple-forte. You got to be able to come down in order to go up. If a glass of water is full you can't fill it anymore, but if you have a half-full glass, you have an opportunity to put more water in it. Jazz music is based on the same principles."

PAUL STRANDBERG

Omslagsbilden till detta nummer av Hot News föreställer Jelly Roll Morton vid pianot